

Elżbieta Czerwińska

1925–2003

30 sierpnia 2003 roku zmarła Profesor Elżbieta Czerwińska z domu Prejzner. Służyła Uczelni 52 lata, niemal do końca swojego pracowitego życia. Była wybitną przedstawicielką nauki finansów w Polsce, twórcą i długoletnim kierownikiem Katedry Finansów Przedsiębiorstw w Akademii Ekonomicznej oraz zamiłowanym i pełnym inwencji nauczycielem akademickim. W działaniu wyróżniała się bezkompromisowym dążeniem do prawdy, naukową i cywilną odwagą, a także szczególnym przywiązaniem do idei samorządu akademickiego. Dbałość o jakość codziennej pracy naukowej i dydaktycznej była wyznacznikiem jej działalności. Była silną osobowością i wywierała duży wpływ na studiującą młodzież, praktyków gospodarczych, a przede wszystkim na swoich uczniów i współpracowników. Zakres jej zainteresowań badawczych i dydaktycznych był szeroki. Zawsze jednak podstawowym nurtem tych zainteresowań była problematyka finansów przedsiębiorstw.

Urodziła się 25 lipca 1925 roku w Częstochowie jako córka Kazimierza i Gertrudy z domu Wegner. Szkołę podstawową ukończyła w Częstochowie i tam uczęszczała do szkoły średniej. Wybuch II wojny światowej przerwał jej naukę. Kontynuowała ją w tajnym Liceum Humanistycznym w Częstochowie prowadzonym przez siostry zakonne. Egzamin dojrzałości zdała w maju 1943 roku. Świadectwo dojrzałości zostało zweryfikowane 30 marca 1945 roku. W latach 1943–1945 była słuchaczką polonistyki na tajnym Uniwersytecie Ziemi Zachodnich w Częstochowie. Po przyjeździe do Poznania w 1945 roku nadal studiowała polonistykę, od 1 listopada 1945 roku do 30 września 1946 roku, na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego. W styczniu 1946 roku podjęła studia w Akademii Handlowej w Poznaniu. Dyplom tejże Uczelni otrzymała w czerwcu 1949 roku, a magistrem nauk ekonomiczno-handlowych została 27 kwietnia 1951 roku.

W czasie studiów utrzymywała się z korepetycji i robót ręcznych. Przez pół roku – od października 1949 roku do maja 1950 roku – pracowała jako księgowa w przedsiębiorstwie Metalexport w Warszawie. W czasie studiów pełniła też funkcję asystenta wolontariusza w Katedrze Handlu Zagranicznego kierowanej przez prof. Stanisława Waschkę. Asystentem w Katedrze i Zakładzie Finansowania Gospodarki Narodowej kierowanej przez prof. Janusza Wierzbickiego została w 1950 roku. Odtąd związała

się na stałe z Uczelnią, uzyskując wszystkie stopnie i tytuły naukowe do profesora zwyczajnego włącznie.

Doktoryzowała się 13 maja 1961 roku na podstawie rozprawy *Samodzielność finansowa przedsiębiorstw państwowych w socjalizmie*. Promotorem był prof. Wierzbicki. Był to pierwszy doktorat w katedrach finansów Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Poznaniu. Praca ta została opublikowana przez PTPN – PWN w Poznaniu w 1963 roku pod tytułem *Samodzielność finansowa przedsiębiorstwa państwowego*. Profesor Czerwińska habilitowała się 30 kwietnia 1969 roku na podstawie monografii *Zysk jako przedmiot polityki finansowej* (WSE, Poznań 1969), otrzymując stopień naukowy doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w zakresie finansów. Stanowisko docenta otrzymała w kwietniu 1971 roku. Tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskała 7 lipca 1977 roku, a profesora zwyczajnego 15 września 1988 roku.

Począwszy od czerwca 1971 roku, Profesor Elżbieta Czerwińska pełniła różne funkcje organizacyjne na Uczelni. 1 czerwca 1971 roku została kierownikiem Zakładu Finansów Przedsiębiorstw w Instytucie Finansów i Rachunkowości WSE. Zakład ten powstał w połowie lat 60. z inicjatywy doc. Józefa Zajdy, jako pierwszy w wyższym szkolnictwie ekonomicznym w Polsce. Przez kilka lat w Zakładzie tym pracowało tylko dwoje pracowników naukowych – Józef Zajda i Elżbieta Czerwińska. Zakład kierowany przez nią został przekształcony w roku akademickim 1990/1991 w Katedrę Finansów Przedsiębiorstw, włączoną w skład Wydziału Zarządzania Akademii Ekonomicznej. W marcu 1981 roku, z jej inicjatywy, utworzono w Katedrze Finansów – kierowanej przez prof. Wierzbickiego – Pracownię Gier Ekonomicznych. Była to unikatowa jednostka dydaktyczna w katedrach finansowych Polsce. Umożliwiło to prowadzenie zajęć laboratoryjnych w formie komputerowych gier kierowniczych stosowanych w wysoko rozwiniętych państwach, a także umożliwiło samodzielne opracowywanie nowych gier ekonomicznych dostosowanych do warunków potrzeb procesu dydaktycznego Polsce. W tym samym czasie, z własnej inicjatywy, Profesor zorganizowała wakacyjne obozy naukowe dla seminarzystów prowadzonego przez siebie seminarium magisterskiego. Umożliwiło to prowadzenie badań terenowych.

W czasie swojej długoletniej pracy na Uczelni Profesor Czerwińska była w latach 1972–1977 zastępcą dyrektora ds. naukowo-badawczych w Instytucie Finansów i Rachunkowości, w latach 1977–1981 zastępcą dyrektora Instytutu Finansów, w latach 1971–1991 kierownikiem Zakładu Finansów Przedsiębiorstw, a w okresie 1991–1995 (do chwili przejścia na emeryturę) kierownikiem Katedry Finansów Przedsiębiorstw. Ponadto od września 1975 roku do 31 sierpnia 1978 roku pełniła funkcję prodziekana Wydziału Planowania i Zarządzania.

Dorobek naukowy Profesor Elżbiety Czerwińskiej obejmuje ponad 70 pozycji bibliograficznych. Była autorką monografii, artykułów, przewodników metodycznych i podręcznika oraz współautorką i redaktorką podręczników i skryptów. Do ważniejszych jej

publikacji należy pięć monografii i dwa podręczniki. Są to: *Samodzielność finansowa przedsiębiorstwa państwowego* (PTPN – PWN, Poznań 1963), *Zysk jako przedmiot polityki finansowej* (WSE, Poznań 1969), *Metody regulowania zysku (analiza instrumentów finansowych)* (PWN, Warszawa 1971), *Funkcjonowanie systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych* (PWN, Warszawa–Poznań 1984), oraz praca zbiorowa pod redakcją Elżbiety Czerwińskiej i przy jej współautorstwie: *Zdolność podatkowa i wiarygodność kredytowa przedsiębiorstwa – materiały konferencyjne* (Wydawnictwo AE, Poznań 1994). Podręcznik przez nią napisany nosi tytuł *Komputerowe gry ekonomiczne* (Wydawnictwo AE, Poznań 1990), a podręcznikiem, który współredagowała i którego była współautorką, są: *Finanse – praca zbiorowa* (PWN, Warszawa, wyd. 1: 1979, wyd. 2: 1980).

Głównym przedmiotem jej zainteresowań badawczych było przedsiębiorstwo państwowe i jego włączenie w system gospodarczy. Uwagę swoją koncentrowała na finansowej stronie gospodarowania przedsiębiorstw i regulacji ich finansowania przez organa państwa. Zajmowała się problemami, jakie wywołuje skojarzenie samodzielności przedsiębiorstw państwowych z kierowaniem nimi przez organa państwa. Z finansowego punktu widzenia są to problemy finansowych instrumentów – zysku i jego udziału w finansowaniu przedsiębiorstw. Kredyt – zależnie od reguł w sprawie źródeł jego spłaty – traktowała jako antycypację zysku albo jako odmianę dotacji. Badania nad finansowym podłożem i efektywności gospodarowania doprowadziły ją do rozróżnienia finansowania zarobkowego i finansowania zadaniowego. Regulację finansowania przedsiębiorstw postrzegała jako system otwarty, sankcjonujący jednocześnie finansowanie zarobkowe i zadaniowe. Stwierdziła, że regulacja wówczas stosowana powodowała dominację finansowania zadaniowego i zablokowanie finansowania zarobkowego, z ujemnym tego skutkiem dla efektywności gospodarowania. Jej koncepcja zadaniowego i zarobkowego finansowania przedsiębiorstw została uznana za znaczące osiągnięcie naukowe.

Profesor Elżbieta Czerwińska skupiła wokół siebie grono osób zainteresowanych problematyką finansów przedsiębiorstw. Zespół ten wyróżniał się sposobem prowadzenia badań. Mianowicie badania empiryczne prowadzono, opierając się na starannie przygotowanej metodologii badawczej, co wówczas nie było często spotykane w naukach finansowych Polsce. Na jej seminarium naukowym doktoryzowało się siedem osób. Profesor Czerwińska nie znosiła bylejąkości w pracy naukowej i dydaktycznej, a zwłaszcza braku należytej staranności wypowiedzi i opracowań pisemnych. Wynikało to ze szczególnego umiłowania przez nią języka polskiego i książek w ogóle. Z nadzwyczajnym upodobaniem korzystała jako czytelniczka z bibliotek. Troszcząc się o jakość pracy, zabiegała, aby w organizowanych corocznie zjazdach katedr finansowych była zawsze częścią dydaktyczną. Nie było to łatwe do realizacji.

Profesor Czerwińska było organizatorką i współorganizatorką konferencji naukowych. Aktywnie uczestniczyła też w konferencjach organizowanych za granicą. Działała rów-

nież w sekcjach naukowych Poznańskiego Oddziału PTE. W latach 1968–1969 była członkinią Komisji ds. Doskonalenia Systemu Finansowego Przemysłu Kluczowego utworzonej w Ministerstwie Finansów. Od 1969 roku była członkinią Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Jej praca była doceniana. Profesor Czerwińska otrzymywała wielokrotnie nagrody ministra indywidualne i zespołowe (w 1967, 1970, 1971, 1979 i 1986). Została odznaczona Krzyżem Oficerskim Odrodzenia Polski (1990), Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski (1980), Złotym Krzyżem Zasługi (1973), Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Odznaką Honorową za Zasługi dla Województwa Poznańskiego, Złotą Odznaką PTE, Złotą Odznaką za Zasługi dla Finansów oraz Medalem za Zasługi dla Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Na emeryturę przeszła 30 września 1995 roku. Nadal jednak pracowała na część etatu do 31 października 2002 roku.

Profesor Elżbieta Czerwińska była człowiekiem ogromnej wrażliwości. Wrażliwość ta przejawiała się w jej codziennym życiu, a także w jej wielkiej pasji, jaką była fotografia artystyczna. Jej dokonania z tego zakresu cieszyły się uznaniem profesjonalistów. Szczególnie trudne były dla niej ostatnie miesiące życia poświęconego przede wszystkim nauce i dydaktyce. W pamięci tych, którzy ją znali i z nią współpracowali, pozostała jako prawy człowiek i silna osobowość.

Jan Sobiech